JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Roitto, Matti

Title: Neljä vuotta myötätuulessa – haasteista huolimatta

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Matti Roitto

Rights: CC BY 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Please cite the original version:

Roitto, M. (2021). Neljä vuotta myötätuulessa – haasteista huolimatta. J@rgonia, 19(38). http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202202211575

J@RGONIA
- ELEKTRONINEN JULKAISU
ISSN 1459-305X
Julkaisija: Helan tutkijat ry.
© Matti Roitto

38/2021 http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202202211575

Neljä vuotta myötätuulessa – haasteista huolimatta

Pääkirjoitus

Matti Roitto

Tiedetoimittamisen ajankohtaisuus

J@rgoniassa ryhdyttiin julkaisemaan pääkirjoituksia vuonna 2018. Tavoitteena oli tieteellisille lehdille tyypilliseen tapaan kertoa uusimman numeron sisällöstä, tiiviisti erilaisin nostoin. Pääkirjoitus mahdollistaa myös muunlaisen kirjallisen keskustelun tiedekentän tilanteesta tai jonkin muun tärkeän aihepiirin pohtimisen. Allekirjoittaneen päätoimittajakauden aikana *J@rgoniassa* onkin pyritty sisältöesittelyn ohessa ottamaan kantaa pinnalla oleviin asioihin – siinä määrin kuin kerran puoleen vuoteen ilmestyvä tiedelehti voi ottaa ajankohtaisesti kantaa, eli lyhyttä ajallista perspektiiviä hyödyntäen ja suhteuttaen.

Erityisesti väitöstutkijoiden asema ja nimekkeistä käyty keskustelu ovat olleet esillä. *J@rgonia* luopui sellaisten useissa yhteyksissä ongelmallisiksi ja osin vähätteleviksi koettujen nimikkeiden, kuten *tohtorikoulutettava*, *jatko-opiskelija* ja niin edelleen, käytöstä siirtyen vuodesta 2019 käyttämään useiden tahojen suosittelemaa ja toimenkuvaa paremmin kuvaavaa titteliä *väitöskirjatutkija* tai *väitöstutkija* (Roitto & Impola 2019). Se oli tärkeä diskursiivinen kannanotto väitöstutkijoiden arvostuksen ja ammatillisen osaamisen tunnustamisessa. Tätä näkökulmaa ovat edistäneet lukuiset muutkin toimijat, ja iloksemme olemme huomanneet nimekemuutosten tapahtuneen hiljalleen myös yliopistoissa, vaikkakin työtä on vielä tehtävänä. Ääntä on siis kannattanut pitää. Toisena, viime vuosina korostuneena pääkirjoitusteemana mainittakoon COVID-19-pandemia, joka on aiheuttanut monenlaista myllerrystä, harmia, ahdinkoa, mutta myös luovan tuhon ja sopeutumisen myötä rakentanut uutta ja hyvää akateemisessa maailmassa, mukaan lukien tiedekustantaminen ja aikakauslehtien toimittaminen.

Pääkirjoituksissa on pohdittu myös lehden sisältöformaatissa tapahtunutta kehitystä ja kokeiluja. Nyt käsillä oleva numero on muodoltaan perinteikkäämpi ilman erinäistä teemaa. Numero sisältää dosentti, yliopistotutkija Riku Hämäläisen sisältörikkaan

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

artikkelin Akseli Gallen-Kallelan Yhdysvaltain matkasta 1920-luvulla. Gallen-Kallela on laajasti tunnettu ja viime vuosinakin tutkittu taiteilija. Esimerkiksi Gallen-Kallelan Itä-Afrikan ja vaikkapa Vienan Karjalan ja Kainuun matkat tuotoksineen tunnetaan hyvin, mutta juuri Yhdysvaltain matkalla laaditut etnografiset maalaukset sekä kerätyt intiaaniesineet ovat jääneet huomattavasti vähemmälle huomiolle. Hämäläisen analyyttinen tutkimusartikkeli paikkaakin tämän Gallen-Kallelan esinekokoelmia koskevan tutkimuksellisen aukon. Hämäläinen myös pohtii kunnioittavasti Gallen-Kallelan ja hänen toimintansa suhdetta alkuperäisväestöön. Iloksemme saimme mukaan paljon havainnollistavaa ja värikästä kuvitusta, jotka osaltaan tuovat aikalaiskontekstia oikeutetusti näkyviin ja tallennetuksi.

Jälleen kerran on saatu julkaistavaksi mielenkiintoinen lektio, joka on oiva keino kiteyttää ja tallentaa väitöstutkimuksen ajankohtaisuus ja keskeisimmät tulokset. FT Anna-Kaisa Ylikotila havainnollistaakin lektiossaan opettajaksi sopivuuden ja sopimattomuuden rajoja niin menneisyyden kuin sukupuolten kontekstissa.

Kehityksestä kiitoksiin

Tämä on omalta osaltani viimeinen *J@rgonian* numero päätoimittajana. Aloitin päätoimittajana vuoden 2018 alussa astuen Konsta Kajanderin saappaisiin. Vuoden 2022 alussa luovun sovitusti tehtävästä. Syykin on sangen perinteinen: aika ei tunnu riittävän kaiken mahdollisen mielenkiintoisen tekemiseen ja päätyö, eli tutkimus on tämänhetkisessä projektissa sellaisessa vaiheessa, että se vaatii todella intensiivistä panostusta. Neljä vuotta on myös kohtalaisen pitkä aika yhdessä tehtävässä, vaikkakin päätoimittajan tehtävään kouliintumiseen menee aikansa. Turtumisen ja työlääntymisen estämiseksi ja lehden vetreydenkin kannalta on hyvä, että jatkuvuus ja vaihtuvuus ovat tasapainossa.

Neljä vuotta on mennyt todella nopeasti ja tekemisestä ei ole ollut pulaa, välillä vähän päinvastoinkin. Taustapeilissä näkyy kahdeksan, sangen laajaa *J@rgonian* numeroa. Jatkoin aiempien päätoimittajien aloittamalla kehittämisen tiellä koko toimituskunnan ansiokkaan tuen turvin. Uutena sisältötyyppinä lehteen ovat tulleet jo mainitut pääkirjoitukset, teemanumerot (kehitys oli aloitettu jo ennen omaa pestiäni päätoimittaja Konsta Kajanderin johdolla) ja pienemmät sisällölliset muotokokeilut kuten edellisen numeron *Mieli ja tiede* -teemasaareke.

Lisäksi *J@rgonian* painopisteenä on ollut laadukkaiden tieteellisten kirja-arvioiden toimittaminen. Kirja-arvioiden osalta *J@rgonia* on myös muistanut juuriaan erityisesti nuorempien, väitöstutkijoiden luomana julkaisuna. Yhdessä Historiallisen Aikakauskirjan kanssa *J@rgonia* oli mukana toteuttamassa Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksen väitöstutkijoille kirja-arvioiden avulla tieteelliseen kirjoittamiseen perehdyttävän pilottikurssin. Toivottavasti tällainen tieteelliselle toiminnalle olennainen yhteistyö saa jatkoa.

Laajemmin kirja-arvioita on genrenä pyritty kehittämään pyytämällä viime vuosina erityisiä kohdennettuja ja tavanomaista laajempia arvioita. Toimituksen pyynnöstä esimerkiksi dosentti Jari Eilola kirjoitti vuoden 2018 syysnumeroon tuhdin kirja-arvion risteyttäen neljä Carl Gustaf Mannerheimista laadittua teosta (Eilola 2018). Nyt

julkaistava numero sisältää dosentti Anu Koskivirran kirjoittaman syväluotauksen dosentti Jukka Sarjalan perusteellisesta kokonaisesityksestä *Turun romantiikka – Aatteita, lukuvimmaa ja yhteistoimintaa 1810-luvun Suomessa* (2020). Tavanomaista kirja-arviota laajemmassa tekstissään Koskivirta arvioi tarkasti kyseistä teosta punoen samalla yhteen Turkua laajempaa 1800-luvun alkupuolen aate-, oppi- ja kulttuurihistoriallista kontekstia. Koskivirta esimerkiksi huomioi Viipurin romantiikan osana laajempaa varhaisromanttista liikehdintää sekä huomioi laajasti jäsentäen tematiikkaa koskevaa kirjallisuutta.

Tällainen syväluotaus on arvokas itsessään, mutta samalla hyvä ponnistuslauta mahdollisille jatkotutkimuksille. Laajennut kirja-arviot ja syväluotaukset ovat parhaimmillaan ajatuksia herättävää ja tutkimuskenttää eteenpäin vievää luettavaa ilman tiukkojen merkkimäärävaatimusten rajoitteita. *J@rgoniaan* pyritään jatkossakin saamaan tällaisia tavanomaista laajempia kirja-arvioita, jotka eivät kuitenkaan ole varsinaisia kirjallisuuskatsauksia. Tosin myös laajemmin kollegoja ja tiedekenttää palveleville kirjallisuuskatsauksille on aina kysyntää. Tähän mennessä niitä onkin saatu esimerkiksi vapaa-ajan säätelyn (Wuokko 2020), lihavuustutkimuksen (Harjunen 2018) ja kulttuurisen mielenterveyden (Mäkilä & Pietilä 2021) tutkimuksen aloilta.

Syväluotauksen lisäksi tämä *J@rgonian* numero sisältää kahdeksan muuta tarkkanäköistä tieteellistä kirja-arviota muun muassa matkailun historiaan ja varhaismoderniin aikaan liittyen. Kuten aiemminkin, vain murto-osa lehden fokusalueeseen kuuluvasta uudesta kiinnostavasta kirjallisuudesta on mahtunut mukaan. Onneksi erityisesti tiedekirjallisuuden puoliintumisaika on hieman pidempi kuin monen muun kirjallisuuden lajin. Näin ollen kaksi kertaa vuodessa ilmestyvä tiedelehtikin ehtii poimia arvosteltavaksi laajemman paletin uutta punnittua tutkimusta.

Neljän vuoden päätoimittaja aikanani *J@rgoniassa* on julkaistu materiaalia suomeksi, mutta myös englanniksi ja jopa ruotsiksi. Paljon erilaisia ideoita sisältökehityksen osalta jäi vielä pöytälaatikkoon. Kahdeksaan numeroon ja neljään vuosikertaan on sisältynyt 16 vertaisarvioitua artikkelia, 82 kirja-arviota, lektioita, seminaariraportteja, katsauksia, haastatteluita ja muuta materiaalia, yhteensä yli 1100 sivua. Rajallisista resursseista huolimatta pitkäaikainen julkaisun kehitystyö on onneksi laventanut lehteen tulevaa tarjontaa merkittävästi. Tällä hetkellä ollaan myös tilanteessa, jossa *J@rgoniassa* julkaistuja artikkeleja alkaa olla mukana ilmestyvissä artikkeliväitöskirjoissa, mikä kertoo lehden toimituskunnan, refereiden ja kirjoittajien onnistuneesta, pitkäkestoisesta ja toimivasta yhteistyöstä, mikä on nostanut lehden profiilia entisestään. *J@rgonia* on näin osaltaan ollut mukana yhä yleistyvien artikkeliväitösten yhtenä osajulkaisukanavana. Avoimesti verkossa vapaasti saatavissa oleva lehti on luonnollisesti monen helppoa näkyvyyttä tavoittelevan rahoitustahonkin kannalta kiinnostava vaihtoehto julkaisukanavaksi.

Oman päätoimittajakauteni aikana merkittävänä apuna ovat olleet entiset päätoimittajat, kaikki lehden toimituskunnan jäsenet ja julkaisijana toimiva Historian ja etnologian laitoksen tutkijat ry. Suuri apu on ollut FM, väitöskirjatutkija Petteri Impola, joka on vastannut lehden kirja-arviotoimituksesta, taitosta sekä lehden verkkosivujen päivittämisestä. Vuonna 2018 toimitustyön entistä parempaa koordinointia varten *J@rgoniassa* otettiin käyttöön toimitussihteerin tehtävä. Impola on hoitanut tätä tärkeää

tehtävää heti alusta alkaen, ja hän on pitänyt toimituksen pyörät pyörimässä ansiokkaasti. Myös muiden lähialojen tiedelehtien päätoimittajat ja toimituskuntien jäsenet ovat olleet aina konsultoitavissa virallisemmin ja epävirallisemmin, mistä iso kiitos myös heille. Kirjoittajat, arvioijat sekä yleisesti kollegat eri puolella Suomea ja muuallakin ovat olleet tärkeitä *J@rgonian* toiminnassa ja henkilökohtaisestikin. Ilman heitä lehteä ei luonnollisesti olisi olemassakaan.

Taakse jää entisestään voimistunut *J@rgonia*. Edes koronakiireet ja stressi eivät kaataneet lehteä, vaikka aikataulut elivät päätoimittajakauteni kahden viimeisen vuoden aikana kohtuuttoman paljon mitä erilaisempien pakottavien syiden ja teknisten haasteiden vuoksi. Toimintaa on kuitenkin saatu paitsi jatkettua, myös kehitettyä. Jään itse vielä toimituksen jäseneksi siirtymäkauden ajaksi auttamaan uusia päätoimittajia. Hallittavaa ja tehtävää on paljon ja siirrettävää hiljaistakin tietoa on ehkä jo jopa unohtunut pään uumeniin.

Alkujaan *J@rgonian* juuret olivat vahvasti monimuotoisessa ja monipuolisessa etnologiassa. Fokus on sittemmin laajentunut historiatieteen puolelle ja rajapinnalle laajemmin kulttuurin ja perinteen tutkimuksen monipuoliselle kentälle. Monipuolisuus, kokeellisuus ja tieteenalojen kontaktipinnoilla liikkuminen ovat toivottavasti tulevaisuudessakin voimavara *J@rgonialle*. Kaiken yleensä tiivistyessä, kiristyessä ja kaventuessa tiukempaan ekspertiisiin kiireen ja ulkoisten paineiden vuoksi, on mielestäni hyvä, että myös hieman avarakatseisempaa julkaisuvaihtoehtoa pidetään tarjolla.

Monitieteisen julkaisun haasteena on kuitenkin erottaa jyvät akanoista, kun ajoittain tarjotussa materiaalissa liikutaan kahden tai kolmenkin keskenään läheisen tieteenalan rajapinnoilla. Myös vertaisarvioitsijoiden löytäminen on tällaiselle materiaalille haastavaa. Samoin toimituksen sisällä monialainen osaaminen on tästäkin syystä tarpeen, mikä onkin kehittynyt viime vuosina. Toimitustehtävät toki vievät aikaa ja vaativat vaivannäköä. Mutta yhtä lailla, tai jopa enemmän, ne kuitenkin antavat tekijälleen. Tiedelehden toimitus tarjoaa monenlaisia -konsulttikielellä ”näköalapaikkoja” – alalle ja verkostoitumisen mahdollisuuksia. Toimitustyö haastaa ja tarjoaa mahdollisuuksia tutkimuskentän monimuotoisuuden aktiiviselle seuraamiselle. Sanomattakin on selvää, että tekstien toimittaminen ja editoiminen ovat siirrettävää olevia taitoja myös omaan henkilökohtaiseen kirjalliseen toimintaan. Lisäksi kirjoittajien ja toimituskunnan kanssa kommunikoiminen ja heidän tukemisensa toimisprosesseissa kartuttaa sosiaalisia taitoja sekä toivottavasti avartaa näköaloja puolin ja toisin.

Vaikka historioitsijana puntaroinkin mielelläni menneisyyttä, on tulevaankin hyvä pitää näköyhteys. Edessä on nimittäin juhlavuosi. *J@rgonia* täyttää vuoden 2022 aikana peräti 20 vuotta. Ensimmäisestä vuosikirjana ilmestyneestä numerosta on tultu pitkä matka. Tekijöitä, myös päätoimittajia, on *J@rgonialla* ollut vuosien varrella useita. Jokainen heistä on ollut osaltaan tärkeä lehden toiminnan jatkumisessa, laadun, muodon ja sisällön kehittämisessä. Toiminta on ollut täysin vapaaehtoista ja sitä on luonnehtinut kiinnostus tiedetoimittamisesta ja yhdessä tekemisestä. Kengännauhabudjetilla, joka on lähinnä käsittänyt verkkosivujen ylläpitomaksut, on tehty kaksi vuosikymmentä työtä

J@rgonian saattamiseksi monialaiseksi ja kotimaassa tunnetuksi vertaisarviointitunnuksen saaneeksi Open access lehdeksi.

Kasvu ja kehitys ovat näkyneet *J@rgonian* arjessa monella tapaa. Näkyvyys ja asiallisesti hoidettu toimitustyö ovat herättäneet yhä enemmän kiinnostusta ja *J@rgoniaan* tarjotaan sangen mukavasti materiaalia. Tästä olen päätoimittajana voinut olla kiitollinen kaikille tekstejään tarjonneille tutkijoille – toivottavasti sama aktiivisuus tulee jatkumaan niin tutkimusartikkeleiden kuin muidenkin tekstien kohdalla. Tarjonnan volyymin positiivisen kehityksen vaikutukset ovat näkyneet toimituksen sisällä työmäärän kasvuna, etenkin kun lehden toimitusprosessin tekninen puoli hoidetaan edelleen, ja ainakin toistaiseksi, sähköpostien ja tiedostonvaihtojen kautta. Tämän vuoksi käytännössä pienen antologian verran jokaiseen numeroon materiaalia työstettäessä on hallittavien asioiden kokonaisuus ollut paikoitellen haastava. Järjestelmätason tekninen tuki ja selkeyttäminen ovatkin hyviä kehityskohteita tulevina vuosina. *J@rgonia* on herättänyt kiinnostusta jossain määrin jopa ulkomaisen kaupallisen tiedekustantamisen puolella. Silti tavoitteena on pitää lehti jatkossakin sellaisena avoimena, digitaalisesti helposti tavoitettavana ja maksuttomana tiedejulkaisemisen alustana kuin se on ollut alusta saakka – osaltaan myös yhtenä suomalaisen avoimen tiedejulkaisemisen edelläkävijänä lehden perustamisesta lähtien.

Vanhan väistyessä on juhlavuonna edessä myös uutta. Juhlavuosi tulee näkymään luonnollisesti lehden sisällössä, mutta uutta on myös tekemisen tavoissa. Moni lähialojen tiedelehti on ottanut käyttöön kahden päätoimittajan mallin työtä keventämään ja vastuuta jakamaan. Tämä on vihdoin edessä pitkän valmistelun jälkeen myös *J@rgoniassa*. Lisäksi päätoimittajan kaudelle asetetaan julkaisijan kanssa hyvässä yhteisymmärryksessä aikarajaus, niin että toimintaa on hieman helpompi ennakoida ja rytmittää. Päätoimittajiksi kolmivuotiskaudelle vuoden 2022 ensimmäisestä numerosta alkaen valittiin lehden toimituskunnassa jo pitkään mukana olleet väitöskirjatutkija, FM Liia-Maria Raippalinna ja väitöskirjatutkija, FM Petteri Impola. Kyse ei ole vain työtaakan kohtuullistamisesta, vaan erityisesti tieteenalakohtaisen osaamisen paremmasta kohdentamisesta Raippalinna keskittyy perinteen ja kulttuurintutkimuksen puoleen ja Impola historia-aloihin. Molemmat vastaavat luonnollisesti myös kaikista yleisistä asioista, lehden linjasta sekä toimitusprosesseista, yhdessä pätevän toimituskunnan avustamana.

Tämän numeron ilmestyessä pitkäaikaisista toimituskunnan jäsenistä Teemu Korpijärvi jättää *J@rgonian* toimituksen muiden kiireiden vuoksi. Kiitokset Teemulle *J@rgonian* parissa toimimisesta.

Iloisia lukuhetkiä ja onnekasta vuotta 2022!

Päätoimittaja, FT, tutkijatohtori Matti Roitto, historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto.

Kirjallisuus

Eilola, Jari. 2018. Suurmies ristivalaistuksessa – Mannerheimin neljä elämää. *J@rgonia* 16, 32: 205–211, http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201812185179 [Haettu 31.12.2021].

Harjunen, Hannele. 2018. Lihavuus terveyden, sairauden ja normaaliuden määrittelyn kohteena. *J@rgonia* 16, 31: 110–122, http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201805302905 [Haettu 31.12.2021].

Mäkilä, Annastiina & Pekka Pietilä. 2021. Tieteiden välistä keskustelua mielen terveyden ja sairauden määrittelystä. *J@rgonia* 19, 37: 143–161, http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202108304706 [Haettu 31.12.2021].

Roitto, Matti & Petteri Impola. 2019. Tuulimyllyjä vastaan? Ei enää tohtorikoulutettavia. *J@rgonia* 17, 33: i–vi, http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201907033546 [Haettu 31.12.2021].

Sarjala, Jukka. 2020. *Turun romantiikka – Aatteita, lukuvimmaa ja yhteistoimintaa 1810-luvun Suomessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Wuokko, Maiju. 2020. Rajanvetoja ja ristiriitoja työ- ja vapaa-ajan välillä teollistumisesta nykypäivään. *J@rgonia* 18, 36: 190–220, http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202104272494 [Haettu 31.12.2021].